

ЗОРА ПЕТРОВИЋ (1894–1962): Живот исписан бојом

Они који су је познавали, који су имали срећу да са њом поделе један део животног пута, сећају се уметнице смелог, страшног, импулсивног, динамичног темперамента. Доживљавали су је као особу великих крајности, велике усамљености и велике емотивности, али и као жену која се свом снагом непоколебљиво бори за своје право на уметност, за своје право на живот и љубав. Њена нестрпљива али бујна природа захтевала је резултате одмах, у једном даху. Лазар Трифуновић је забележио да се та „мајушна и наизглед слабашна жена, кратковида, нервозна и плаховита претварала пред мотивом и платном у једну друкчију природу: снажну, склону великом формату и широком гесту, занету сопственим доживљајем и потпуно предану колористичкој експресији“.

Та њена истрајност у тражењу свог права да хода по сопственом путу дошла је до изражаја веома рано: биле су јој потребне три године да би убедила родитеље да јој дозволе да упише Уметничку школу у Београду. „Сликарство сматрам средством за изражавање осећања и мисли“, рекла је много година касније. „Без њега бих била као човек коме су забранили да дише. Увек сам осећала потребу да изразим себе.“ Тако су почеле године њеног учења сликарства: прво у Уметничко-занатској школи у Београду 1912–1914, потом и на Академији у Будимпешти 1915–1919, да би четврту годину студија завршила у Београду 1919. године. Током једногодишње паузе (1925–1926) у педагошком раду у београдским гимназијама (1920–1950) наставила је своје сликарско усавршавање у Паризу. Кратко, за многе зачуђујуће кратко време проводи у атељеу Андреа Лота, тада главном одредишту наших младих уметника. Захваљујући њему почиње да слика у духу времена, али, како је касније признала, „просто бежи од Лота“, јер она је у Париз кренула у потрази за новим подстицајем и са надом да ће пронаћи сопствени израз, а не да би се приклонила чврстом и рационалном сликарском концепту који јој је он нудио. Након другог боравка у Паризу у лето 1937. године, настаје нови, квалитетнији

преокрет у њеном раду у смислу окретања ка светлијем и богатијем, раскошнијем колориту и новим темама који ће се у потпуности развити у послератном периоду њеног стваралаштва, које је одређује као снажну уметницу.

Њен уметнички развој може се поделити у две фазе. После раних дела рађених у тамном колориту, са више светлости него боје, њена палета постаје богата, распламсава се, па се њено сликарство креће у оквирима поетског реализма и експресионизма, колористичког експресионизма. „Главно што сам за ових тридесет пет година тражила је то да све изразим колористички, да свака слика има своју посебну боју, сопствени израз и пуну пластичност свих ликовних елемената“, записане су речи Зоре Петровић. Већ у другој половини тридесетих година њеним опусом влада људска фигура, пре свега фигура жене, великог формата, интензивног колорита, са јасном психолошком одређеношћу личности, која у целости испуњава површину платна. „Мене је сликарству врло рано привукла љубав према људима“, говорила је, „та безгранична љубав коју ја и сада непомућено гајим одредила је још у почетку мој пут у сликарству. Због тога и не сликам пејзаж, он је, без обзира на своју лепоту, варљивији, плићи и мање жив од човека. Настојим да моје фигуре добију пун интензитет доживљаја, да из њих зрачи хуманост и снага, да су благи у изразу, без икаквог призвука сентименталности [...] Сликам их увек [...] као да сам их затекла у покрету, у јаком замаху, спонтано, онако како их у том тренутку осетим.“ И заиста, из њених слика зрачи живот, љубав према човеку. Већ на први поглед постаје нам јасно да је наша уметница имала способност да линијом и обликом не само лица, већ и читавог тела, његовим ставом, изрази карактер особе. За њу је тело показатељ живота који није улепшавала, већ га је сагледавала често и са болним деформацијама, али увек са неприкривеном љубављу и хуманизмом.

Зора Петровић је (од 1922) излагала на бројним изложбама код нас и у свету. Прву самосталну изложбу имала је 1927. у Уметничком павиљону „Цвијета Зузорић“. Била је чланица Ладе, Облика, Дванесторице и Самосталних. Године 1952. постала је професор Академије ликовних уметности, а пред смрт, 1961. године, као једна од три прве жене – поред Катарине Ивановић и Десанке Максимовић, постала је дописни члан Српске академије наука и уметности. Поводом седме самосталне изложбе 1955. године, добила је Октобарску награду града Београда, а 1958. Орден рада са црвеном заставом. Последња њена самостална изложба 1962. године,

замишљена као путујућа, своје прво представљање имала је у Зрењанину, затим у Кикинди, а након тога је Зора Петровић више није пратила. Овом малом изложбом коју чине два њена дела Музеј града Београда жели да подсети да се ове године навршава педесет година не само од њене смрти и последње самосталне изложбе одржане за њеног живота, већ и шездесет година од почетка њене професуре – као једне од тада још увек малобројних жена – на Академији ликовних уметности у Београду, придружујући се тако и обележавању седамдесет и пет година од оснивања ове значајне институције.

Међу четрдесетак дела која се налазе у збиркама Музеја града Београда, а која пружају увид у готово све фазе њеног рада, изабрали смо и изложили две велике слике – *Сељанка из околине Београда* и *Српска сељанка* – које припадају последњој деценији њеног стваралштва и живота. Реч је о приказима жена из народа који припадају серији фолколором инспирисаних представа жена у народним ношњама из Србије, Црне Горе и Македоније, веома раскошног колорита, које Зора Петровић почиње да слика након свог другог боравка у Паризу 1937. године, а које су различито тумачене у нашој историографији, пре свега у контексту послератног сликарства, односно сликарства социјалистичког реализма. Оно што несумњиво у њима јасно видимо јесте њена љубав према животу којим оне одишу, инкарнирана у представи жена деестетизованих и демистификованих, ослобођених сентименталности и лишених еротике. Призори тих жена из народа одевених у народне ношње, али измештених из своје руралне средине и смештених у урбани амбијент атељеа уметнице који осећамо чак и иза неутралне позадине, заузимају читаву површину платна. Оне стоје пред уметницом да би биле насликане, схваћене, објашњене. Тим снажно експресивним сликама сељанки обичног али изражајног лица и покривеног тела, Зора Петровић нам је понудила једно ново, другачије виђење жене, приказ монументалне представе жене, снажно распламсаног колорита и јасно индивидуализоване, који оправдава њен обичај да своја дела готово никада не потписује јер их ми без двоумљења увек препознајемо као њена.

Сељанка

из околине Београда, 1950.

Уље на платну, 150 x 70 cm

Несигнирано

Инв. бр. У 248

Откупљено од ауторке 1952.

Српска сељанка, 1954.

Уље на платну, 145 x 100 cm

Сигнирано горе десно

ћирилицом „З. П.“

Инв. бр. ЛУ (УЈ) 41

Поклон спољнотрговинског

предузећа „Југоекспорт“

из 1973. године

слика лево

ИНТ
ЕРП
ОЛАЦ
ИЈЕ